

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Ak. god. 2016./2017.

Valentina Derniković Gospočić

ODABIR KVALITETNE SLIKOVNICE
U NARODNOJ KNJIŽNICI

Diplomski rad

Mentorica: dr.sc. Ana Barbarić izv.prof.

Zagreb, siječanj 2017.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Cilj.....	4
3. Pismenost	5
3.1.Vrste pismenosti.....	5
3.2.Rana pismenost	6
4. Čitanje.....	7
4.1.Važnost čitanja	7
4.2.Motivacija za čitanje	8
4.3.Pristup čitanju	9
4.4.Način čitanja	9
5. Slikovnica.....	11
5.1.Važnost i funkcija slikovnice	11
5.2.Vrste slikovnica.....	13
5.3.Kriteriji koji određuju kvalitetu slikovnice.....	14
5.3.1. Dob	14
5.3.2. Ilustracija.....	17
5.3.3. Tekst	18
5.3.4. Tehnička izvedba.....	18
6. Primjeri kvalitetnih slikovnica.....	20
7. Anketa.....	24
7.1.Cilj ankete	24
7.2.Način provođenja ankete i uzorak ispitanika	24
7.3.Metoda obrade podataka.....	24
7.4.Prikaz i interpretacija dobivenih rezultata	24

7.4.1. Dob djece koja posuđuju slikovnice	24
7.4.2. Učestalost posjeta knjižnici.....	25
7.4.3. Način odabira slikovnice.....	26
7.4.4. Kriteriji odabira slikovnice	26
7.4.5. Omiljene dječje slikovnice.....	27
7.4.6. Slikovnice koje se djeci nisu svidjele	28
7.4.7. Slikovnice koje ispitanici smatraju kvalitetnima.....	29
7.4.8. Slikovnice koje ispitanici smatraju nekvalitetnima	30
7.4.9. Ocjena ponude slikovnica u mjesnoj knjižnici.....	30
7.4.10. Analiza dobivenih rezultata.....	31
8. Zaključak.....	33
9. Popis literature	34
10. Popis slika	36
Prilog: anketni upitnik.....	37

1. Uvod

Danas kada se moderno društvo okrenulo suvremenim tehnologijama, svijest o važnosti knjige i čitanja postaje gotovo imperativ. Želimo li očuvati tradicionalne vrijednosti koje su stoljećima, pa i tisućljećima činile osnovu ljudskog napretka ali i dalje unapređivati ljudsko društvo u svim sferama njegovog postojanja ne smijemo zanemariti knjigu i sve ono što nam je ostavila u nasljeđe. Isto tako moramo biti svjesni da su bez obzira na tehnološko doba u kojem živimo, knjiga te vještina i sposobnost čitanja bile i ostale jedna od temeljnih potreba svakog čovjeka.

Na globalnoj razini život postaje ubrzan, u velikoj mjeri površan, sve manje autentičan, preopterećen bezbrojnim informacijama te je neizmjereno važno od najranije dječje dobi razvijati osjećaj za dobro, kvalitetno, korisno i svrsishodno. To je najbolji put da djeca prepoznaju vrijednost i razviju se u osobe koje će u moru informacija znati napraviti selekciju i odabrati onu koja je za njih najprimjerenija, ne podliježući komercijalnim standardima.

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete u životu susretne te je od velike važnosti odgovornost, osviještenost i upućenost roditelja u njihovom pravilnom i kvalitetnom odabiru.

U prvom dijelu rada stavit ću naglasak na ranu pismenost, važnost čitanja od najranije dobi, motivaciju za čitanje, pristup čitanju te općenitu ulogu odraslih koji čitaju djeci.

Drugi dio biti će posvećen slikovnici te kriterijima koji određuju kako možemo razlikovati kvalitetnu od nekvalitetne slikovnice.

Treći dio obuhvatit će istraživanje koje ću anketom provesti na dječjim odjelima knjižnica Gajnice i Vrapče koje djeluju u sklopu Knjižnica grada Zagreba. Temeljem dobivenih rezultata utvrdit ću na koji način djeca i odrasli odabiru slikovnice, koje slikovnice su djeci omiljene a koje im se ne sviđaju, koje slikovnice odrasli smatraju kvalitetnima a koje manje kvalitetnima te koliko su korisnici zadovoljni ponudom slikovnica u knjižnicama.

U prilogu će biti anketni listić.

2. Cilj

Tema ovog rada je Odabir kvalitetne slikovnice u narodnoj knjižnici. Osnovni cilj je stvoriti svijest o važnosti čitanja slikovnica uz kritičko promišljanje o tome koje slikovnice su kvalitetne a koje manje kvalitetne kako bismo svi zajedno (djeca i odrasli) u velikoj količini ponuđenih izdanja mogli podržati ono što je uistinu bitno, što je vrijedno i što će djeci koristiti u njihovom intelektualnom i kreativnom razvoju. Cilj je također utvrditi što djeca čitaju, kako ih usmjeriti, što je potrebno mijenjati te koje je korake potrebno poduzeti kako bi djeca čitala kvalitetnu literaturu od najranije dobi.

3. Pismenost

3.1. Vrste pismenosti

Iako je današnje doba obilježeno razvojem tehnologije i raznih oblika komunikacije, jedno je gotovo sigurno, potreba za razvojem rane pismenosti i čitanja uvijek će ostati jedna od temeljnih ljudskih potreba. Razne vrste pismenosti (funkcionalna, vizualna, informacijska, informatička, medijska, digitalna...) i mnoge druge koje usvajamo tijekom života obogaćuju naš osobni ali i društveni život, omogućuju nam kvalitetniju komunikaciju na svim razinama života, otvaraju nam mogućnosti za bolju profesionalnu afirmaciju, daju nam prednost u mnogim životnim situacijama.

Sve navedene vrste pismenosti predstavljaju nadogradnju temeljenu na osnovnoj pismenosti koja obuhvaća pisanje, čitanje i aritmetiku. Na spomenutu osnovnu, nadovezuje se standardna pismenost koja podrazumijeva sposobnost svake odrasle osobe da:

- razumije osnove tehničkog komuniciranja (putem crteža i simbola),
- da je sposobna služiti se osnovnim informatičkim sustavima te
- da je sposobna aktivno rabiti, sve češće rabljene, simboličke poruke.

Poseban se naglasak daje **funkcionalnoj pismenosti** kojom se ističe važnost razumijevanja pročitano, kritičkog promišljanja i korištenja dobivene informacije u svakodnevnim životnim situacijama.

Vizualna pismenost – mogućnost interpretacije značenja i informacija prezentiranih u slikovnom obliku. Temelji se na ideji da je moguće pročitati sliku putem njezinog vizualnog sadržaja i time objasniti njezino značenje.¹

Informacijska pismenost (def. ALA-e - American Library Association) - skup kompetencija potrebnih u informacijskom dobu (prepoznavanje potrebe za informacijom, učinkovito pronalaženje željene informacije, njezino vrednovanje i korištenje).²

¹ Selthofer, J.; Gilman, M. Vizualna i informacijska pismenost u arhivima, knjižnicama i muzejima : učinkovita komunikacija?. Dostupno na:

[http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwidsI2LprzPAhXKtBQKHx0TDpEQFggZMAA&url=http%3A%2F%2Fweb.ffos.hr%2Foziz%2Fnovosti%2Fwp-content%2Fuploads%2F2011%2F11%2FVIZUALNA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-Selthofer_Gilman.ppt&usg=AFQjCNEQDvCeVLsNpPWccrC_7F5V1QXwxQ&sig2=fK4tUH4rycCRnMQ7uem-dw&bvm=bv.134495766,d.d24\(02.10.2016.\)](http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwidsI2LprzPAhXKtBQKHx0TDpEQFggZMAA&url=http%3A%2F%2Fweb.ffos.hr%2Foziz%2Fnovosti%2Fwp-content%2Fuploads%2F2011%2F11%2FVIZUALNA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-Selthofer_Gilman.ppt&usg=AFQjCNEQDvCeVLsNpPWccrC_7F5V1QXwxQ&sig2=fK4tUH4rycCRnMQ7uem-dw&bvm=bv.134495766,d.d24(02.10.2016.))

² Selthofer, J.; Gilman, M. Vizualna i informacijska pismenost u arhivima, knjižnicama i muzejima : učinkovita komunikacija?. Dostupno na:

[http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwidsI2LprzPAhXKtBQKHx0TDpEQFggZMAA&url=http%3A%2F%2Fweb.ffos.hr%2Foziz%2Fnovosti%2Fwp-content%2Fuploads%2F2011%2F11%2FVIZUALNA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-Selthofer_Gilman.ppt&usg=AFQjCNEQDvCeVLsNpPWccrC_7F5V1QXwxQ&sig2=fK4tUH4rycCRnMQ7uem-dw&bvm=bv.134495766,d.d24\(02.10.2016.\)](http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwidsI2LprzPAhXKtBQKHx0TDpEQFggZMAA&url=http%3A%2F%2Fweb.ffos.hr%2Foziz%2Fnovosti%2Fwp-content%2Fuploads%2F2011%2F11%2FVIZUALNA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-Selthofer_Gilman.ppt&usg=AFQjCNEQDvCeVLsNpPWccrC_7F5V1QXwxQ&sig2=fK4tUH4rycCRnMQ7uem-dw&bvm=bv.134495766,d.d24(02.10.2016.))

Informatička pismenost - Računalna/informatička pismenost: ostvaruje se putem definirane razine uporabe i operiranja računalnim sustavima, mrežama i programima.

Medijska pismenost odnosi se na sposobnost “konzumiranja” i kritičkog razmišljanja o informacijama dobivenih putem masovnih medija poput televizije, radija, novina, a danas i Interneta.³

Digitalna pismenost je sposobnost čitanja i razumijevanja hiperteksta ili multimedijских tekstova, a uključuje razumijevanje slika, zvukova i teksta dinamičkog nesekvencijalnog hiperteksta.⁴

3.2.Rana pismenost

Razvoj pismenosti, dugotrajan je proces koji započinje u najranijem djetinjstvu. Tada, kada dijete tek kreće u istraživanje svijeta, roditelji, odgajatelji i svi oni koji sudjeluju u njegovom odgoju, izborom prvih dječjih slikovnica, u spomenutom procesu imaju značajan udio i veliku odgovornost jer time započinju formiranje djetetove ličnosti ističući i određujući kriterije kvalitete. Pri tome, dijete imitira i na temelju dobivenih inputa formira vlastite vrijednosti.

Rana pismenost podrazumijeva cjelokupno znanje o čitanju i pisanju prije nego li to djeca počnu činiti samostalno. Ona potiče razvoj govora, pamćenja, povećava sposobnost koncentracije, zaključivanja i kritičkog mišljenja, razvija maštu, motivira na prepričavanje i pismeno izražavanje. Stupanj razvoja rane pismenosti pojedinog djeteta važan je za njegov kasniji intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i estetski razvoj.

Rana pismenost osnova je svake pismenosti na temelju koje se kasnije grade sve ostale vrste pismenosti. Upravo stoga, velika je odgovornost i izazov u postavljanju osnovnih temelja kako bi se djeca razvila u odrasle osobe koje znaju prepoznati, pravilno vrednovati, odabrati i razlikovati kvalitetan od nekvalitetnog sadržaja.

³ Špiranec. S. Informacijska pismenost: ključ za cjeloživotno učenje // Edupoint časopis. (30.09.2003.), URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>. (21.11.2016.)

⁴ Špiranec. S. Informacijska pismenost: ključ za cjeloživotno učenje // Edupoint časopis. (30.09.2003.), URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>. (21.11.2016.)

4. Čitanje

4.1. Važnost čitanja

Pravo na čitanje jedno je od osnovnih ljudskih prava. Sposobnost čitanja svakom čovjeku, pa tako i djetetu, omogućava njegov osobni razvoj temeljen na sustavnom prikupljanju informacija, promišljanju i prosuđivanju koji mu kasnije omogućava ravnopravno odlučivanje i sudjelovanje u životu zajednice.

Stoga je važno da dijete od najranije dobi počne usvajati predčitačke a kasnije i čitačke vještine, kako bi ostvarilo prve korake u službi ranog učenja i stjecanja znanja te se i u tom životnom segmentu kasnije ravnopravno uključilo u sve sfere društvenog života.

Čitanje kod djece potiče razvoj govora, maštu, razvija empatiju, percepciju pažnje, sposobnost zaključivanja, osvježuje osjećaj za pravdu i nepravdu, oblikuje humane i moralne vrijednosti, upućuje djecu na važnost solidarnosti i tolerancije te označava vrijednosti i značaj pozitivnih međuljudskih odnosa. Također čitanje predstavlja i temelj estetskog odgoja formirajući kriterije za prepoznavanje kvalitetne literature što nužno utječe i na kasniji estetski doživljaj i vrednovanje različitih područja umjetnosti.

Važnost čitanja očituje se i u povezivanju djeteta sa njemu bliskim osobama uključujući i one koje stalno ili povremeno sudjeluju u njegovom razvoju i odgoju. Čitanjem se razvija osjećaj sigurnosti, stječe povjerenje, razbijaju strahovi, otkrivaju djetetovi interesi i potiču kreativne ideje.

Postoje dvije vrste čitanja: čitanje iz užitka i funkcionalno čitanje, te narodnoj knjižnici pripada razvoj čitanja iz užitka, a školskoj knjižnici razvoj funkcionalnog čitanja, naravno da se ne mogu odrediti jasne granice.⁵

⁵ Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica : uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje – obveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str.43.

4.2. Motivacija za čitanje

Danas kada smo sa svih strana izloženi brojnim izvorima informacija, tehnološkim dostignućima te različitim inovacijama koja privlače dječju pažnju veliki je izazov u djeci stvoriti osjećaj da je čitanje vrijedna i korisna aktivnost. Odrasli stoga moraju uložiti dodatan napor kako bi djecu motivirali na čitanje.

Djeca kojoj su roditelji čitali u ranoj dobi zainteresiranija su za čitanje i knjigu, jer ona vjeruju roditeljima, pa aktivnosti koje s njima provode roditelji doživljavaju kao važne i sebe doživljavaju važnima "jer su vrijedni pažnje i vremena svojih roditelja".⁶

Prvi susret sa slikovnicom trebao bi započeti u najranijem djetinjstvu kako bi dijete steklo naviku, prihvatilo slikovnicu kao dio svakodnevnog zabave i ugođe i implementiralo ju u igru.

Odrasli svojim primjerom također mogu pokazati kako su knjiga i čitanje dio njihovog svakodnevnog života. Roditelji mogu potaknuti dijete na pisanje vlastitog dnevnika čije će zabilješke kasnije zajedno s užitkom čitati. Pisanje čestitaka, pozdrava i zahvala može biti dio zajedničke aktivnosti koje će dijete potaknuti na kreativnost i probuditi želju za pisanjem i čitanjem vlastitih priča.

Motivaciju za čitanje roditelji mogu potaknuti i osobnim angažmanom birajući slikovnicu kao poklon ili odvođajući dijete na sajmove knjiga gdje dijete može stupiti u neposredan kontakt sa svojim omiljenim piscem ili ilustratorom. Dobar motivator za čitanje može biti i čitanje priča prije posjete kazališnoj predstavi koja je priču uprizorila.

Odgajatelji u vrtićima, pored ostalog, svakodnevnim čitanjem slikovnica potiču djecu na kreativan rad i izražavanje dajući im zadatke u kojima djeca crtaju zamišljene likove. Motivirati ih se može i izradom lutke na temu slikovnice koja će kasnije poslužiti u predstavi ili bilo kojom drugom aktivnošću vezanom uz temu pročitane slikovnice.

Knjižnice također igraju značajnu ulogu u motivaciji čitanja. U suradnji s odgajateljima ili roditeljima one mogu organizirati različite interaktivne kreativne radionice koje će u djeci izazvati zanimanje, želju za čitanjem i druženjem te izazvati potrebu za ponovnim susretom.

Motivacija se postiže i stalnom izloženošću djeteta stimulativnim materijalima za čitanje kao što su kućna biblioteka, dječja knjižnica i slikovnice u vrtiću.

Osobit doživljaji i sasvim novo iskustvo djeci može predstavljati posjet kuće i rodnog grada naše najveće dječje spisateljice Ivane Brlić Mažuranić kao i Ogulinskog festivala

⁶ Stričević, I. Projekt Čitajmo im od najranije dobi. Dostupno na: http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwi67YmYxcHPAhVFIMAKHf2AG8QFggfMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.hkdrustvo.hr%2Fdatoteke%2F130&usq=AFQjCNFZAdwYFv_Kmo-5tHFdoC0s6Mzxl_A&sig2=wcDltCretUiKyBv0rsr_A&bvm=bv.134495766,d.ZGg (04.10.2016.)

bajke na kojem će djeca steći posebno iskustvo zajedništva temeljeno na prepričavanju, gledanju i slušanju priče.

4.3 Pristup čitanju

Djetetov mozak "žudi" za poticajima iz okoline. Za povoljan razvoj najvažnija je okolina koja je sigurna i daje djetetu velike mogućnosti "istraživanja". No najvažniji dio poticajne okoline bit će ljudi: ljudi koji dijete vole, grle ga i ljuljaju, glade i masiraju, pjevaju mu, pričaju i čitaju slikovnice i priče.⁷

Svakodnevno čitanje prvi je preduvjet stvaranja navike čitanja, koja kada se jednom usvoji postaje stalna potreba a kasnije prerasta i u dio čovjekove osobnosti i životne organizacije.

Nakon što je dijete motivirano, slijedeći važan korak je pristup samom čitanju. Osim sadržaja kojeg će odrasli (prvenstveno roditelji) putem slikovnice prenjeti djetetu, jednako je bitan i emocionalni aspekt koji prati cjelokupan proces čitanja.

Najbolji doživljaj čitanja dijete će iskusiti ukoliko roditelj stvori ugodnu, smirenu, prisnu atmosferu temeljenu na osjećaju zajedničkog uživanja u priči. To će postići ukoliko osigura miran kutak za čitanje u kojem će se dijete osjećati sigurno i zaštićeno.

Važno je isključiti sve nepotrebne vanjske podražaje uključujući televiziju i radio koji bi mogli odvlačiti pažnju uslijed čega će dijete gubiti koncentraciju i neće biti usredotočeno na priču. Dijete ne smije osjećati žurbu i napetost roditelja jer u tom slučaju neće uživati i nastojat će priču samo prekinuti.

Roditelj mora stvoriti pozitivnu atmosferu i omogućiti djetetu da postavlja pitanja, iskaže emocije, porazgovara o eventualnim strahovima te iznese svoje ideje, interese i potrebe.

4.4. Način čitanja

Uloga roditelja u interpretaciji same slikovnice, velika je i ponekad od presudne važnosti. Ponekad i odlična slikovnica, ukoliko je loše interpretirana, djetetu može biti nezanimljiva.

Dobro je da za čitanja dijete sjedi roditelju u krilu, da i sâm gleda u slikovnicu, "prati" tijek priče na stranici uz gledanje slika i redova slova, te da mu roditelj povremeno pokazuje gdje se nalazi riječ koju upravo čita.⁸

Kada roditelj stvori ugodnu atmosferu, dijete je zadovoljno jer se osjeća važno i prihvaćeno te stječe povjerenje koje ga opušta i potiče na suradnju.

⁷ Čudina-Obradović, M. Igrom do čitanja : igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja / uredila Slavenka Halačev. Zagreb : Školska knjiga, 2003. Str.34.

⁸ Čudina-Obradović, M. Igrom do čitanja : igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja / uredila Slavenka Halačev. Zagreb : Školska knjiga, 2003. Str.36.

Čitanje i pričanje od roditelja zahtijevaju i neka umijeća. Dobra je praksa da roditelj prethodno sam pročita priču kako bi znao kako ju najbolje interpretirati te se pripremi na odgovore koje bi mu dijete moglo postaviti. Objašnjenja tijekom čitanja mogu narušiti cijeli doživljaj priče, te ih je uputno pripremiti i dati prije ili nakon čitanja.

Ukoliko se radi o mlađoj vrtićkoj dobi, često puta će roditelj morati prilagođavati tekst ili ubacivati svoje rečenice kako bi dijete bolje i u potpunosti razumjelo napisano. Roditelj će ponekad morati biti i kreativan i maštovit kako bi u tekstu i ilustracijama pronašao neke dodatne zanimljivosti i tako zainteresirao dijete.

Slikovnicu treba držati tako da dijete gleda ilustraciju i s njom povezuje tekst koji roditelj čita.

Valja prilagoditi glasnoću, ne čitati preglasno ili pretiho. Ritam mora biti nježan, bez naglih, agresivnih promjena, stanke su dobrodošle kako bi dijete imalo vremena za zamišljanje, pamćenje i preradu onoga što čuje. Promjene u intonaciji glasa moraju biti u skladu sa sadržajem priče jer će to pomoći djetetu da bolje razumije i intenzivnije doživljava ispričano ili pročitano.⁹

⁹ Stričević, I. Projekt Čitajmo im od najranije dobi. Dostupno na: http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwi67YmYxcHPAhVFIMAKHf2AG8QFggfMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.hkdrustvo.hr%2Fdatoteke%2F130&usg=AFQjCNFZAdwYFvKmo-5tHFdoC0s6Mzxl_A&sig2=wcDltCretUiKygBv0rsr_A&bvm=bv.134495766,d.ZGg (04.10.2016.)

5. Slikovnica

Bogato ilustrirane knjige za djecu nazivamo slikovnicama. U njima se ostvaruje osobito jedinstvo likovnog i narativnog, slike i priče. Smisao je priče upotpunjen, ili što je mnogo češće, proširen i obogaćen ilustracijom. Priča u slikovnici može biti ispričana i bez riječi, samo slikama. Slikovnica je umjetnički izraz autora, likovnog umjetnika ilustratora, a ilustracija osebujna likovna disciplina. Iako se slikovnice i ilustrirane knjige najčešće stvaraju za djecu, dobni granica nema, u njima jednako mogu uživati i odrasli.¹⁰

5.1. Važnost i funkcija slikovnice

Svaki roditelj trebao bi biti upoznat i svjestan koliki utjecaj imaju slikovnice na djetetov razvoj.

Teško je zamisliti sretno djetinjstvo bez slikovnica i raznih drugih knjiga koje od najranijeg djetinjstva pa do adolescencije hrane dječju maštu.¹¹

Slikovnica je oduvijek imala veliku važnost u odrastanju, osobito u ono vrijeme kada tehnologija i tehnološka dostignuća nisu postojala. Tada su priče i slikovnice djeci otvarale put u maštu i imaginaciju. Danas kada su djeca sa svih strana okružena različitim poticajima, tehnološkim dostignućima, bezbrojnim igračkama, slikovnica ponovno traži svoje mjesto u dječjoj svakodnevnici kao dokazan i neupitan dio kvalitetnog odrastanja. Djeca se sve manje "druže" sa slikovnicom što se kasnije očituje u problemima tijekom svladavanja tehnike čitanja te osobito u razumijevanju pročitano.

Važnost slikovnice ogleda se u tome što ona potiče dječju maštu, uči, odgaja, pomaže u svladavanju različitih životnih situacija te stvara buduće čitatelje. Dijete u njoj može dobiti odgovor na neka pitanja i probleme koji ga muče, može shvatiti veze, promjene i odnose među stvarima i pojavama. Nadalje, može stvoriti vlastito mišljenje. Važna je i zabavna funkcija slikovnice. Dijete se treba s njom igrati i zabavljati, a kroz igru ono i upija znanje.¹²

Osnovne funkcije slikovnice, u svome radu *Slikovnica, njezina definicija i funkcije*, iznio je Petar Čačko a one su: **informacijsko-odgojna** (učenje razvijanja mišljenja, analize, sinteze, apstrakcije, usporedbe, razvijanje čitalačkih vještina...), **spoznajna** (stvaranje, spoznaja i provjera iskustava), **iskustvena** (oblikovanje djeteta kroz učenje o stvarima koje

¹⁰ Javor, R. Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str 5.

¹¹ Jelušić, S. Ogledi o nakladništvu. Zagreb : Naklada Ljevak, 2012. Str. 135.

¹² Čačko, P. Slikovnica, njezina definicija i funkcije. // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 16.

ga okružuju), **estetska** (doživljavanje osjećaja i emocija, stvaranje ukusa) i **zabavna** (učenje kroz igru).¹³

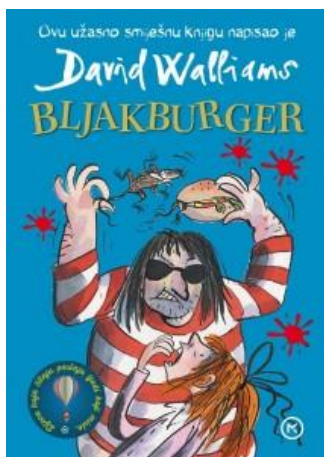
Roditelji ali i sve osobe koje su uključene u djetetovo odrastanje trebali bi donekle biti upoznati s vrijednostima slikovnice i dobrobiti koju će ona ostaviti na djetetov razvoj. Samim time moraju biti vješti u odabiru primjerene slikovnice na nekoliko različitih razina. Važno je da odaberu slikovnicu prilagođenu djetetovoj dobi ili djetetovom razvojnem nivou, da slikovnica bude kvalitetna i da bude zanimljiva samom djetetu. Kada se poklope svi navedeni segmenti, stvorit će se najbolji uvjeti da dijete bude zainteresirano i usredotočeno na odabrani tekst i ilustraciju.

Danas se na tržištu nude brojni naslovi od kojih su mnogi upitne kvalitete. Ukoliko se takvi naslovi odabiru nasumce bez selekcije, bez spoznaje i uvida u kvalitetu, djetetu nećemo stvoriti dobre temelje pomoću kojih će kasnije sâm moći odrediti što vrijedi a što ne.

Upoznamo li ih na vrijeme da postoji kvalitetna i ona manje kvalitetna slikovnica, veća je vjerojatnost da će i u kasnijoj dobi znati prepoznati vrijednost. To je osobito važno u razdoblju adolescencije kada mladi ljudi potpadaju pod različite utjecaje. Tada popularne, komercijalne knjige i reklame koje potiču na kupnju knjiga često upitne kvalitete, za njih ne bi trebali postati magnet za privlačenje, već poticaj za uključivanje standarda kvalitete koje su postavili još kada su bili djeca. Ukoliko se to ne dogodi, pravi temelji nisu dobro postavljeni a šteta se teško može nadoknaditi. Djeca tada neće razmisliti o vrijednosti niti se kritički postaviti već će posegnuti za knjigom koja im se napadno nudi i pročitati ju jer im je na neki način nametnuta.

POTRAŽITE U SVIM BOLJIM KNJIŽARAMA!

BLJAKBURGER

INSTANT KNJIŽEVNI KLASIK!

"Upoznajte Zoe. Ta curica ima milijun razloga za jad..."

Njezina je maćeha toliko lijena da traži od Zoe da joj kopa nos.

A dežurna školska nasilnica obožava joj hračkati na glavu.

Što je najgore od svega, gnjusoba po imenu Burt kuje grozne planove s njezinim kućnim ljubimcem štakorom.

Njegove vam namjere ne smijem odati, ali već i po naslovu knjige možete naslutiti o čemu je riječ..."¹⁴

Slika 1: Williams, D. Bljakburger. Zagreb : Mozaik knjiga, 2014. Prednja strana ovitka

¹³ Čačko, P. Slikovnica, njezina definicija i funkcije. // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str.15.

¹⁴ Williams, D. Bljakburger. Dostupno na: <http://mozaik-knjiga.hr/knjige/bljakburger/> (04.10.2016.)

Osviještena djeca koja su izgradila standarde kvalitete zasigurno će se zapitati je li ovako predstavljena knjiga zaista književni klasik koji bi trebali pročitati, makar on bio i instant.

Upravo stoga, slikovnica iako se možda tako i ne čini, igra veliku ulogu u kasnijem razvoju te odabiru pravih vrijednosti ne samo u književnosti već i u svim područjima umjetnosti.

Odrastao čovjek želi, kupuje i stvara kič ako mu u djetinjstvu ne otvorimo pravi put u svijet harmonije i likovne kulture.¹⁵

5.2 Vrste slikovnica

Ne postoji univerzalna kategorizacija slikovnica već različiti autori upotrebljavaju različitu podjelu. Tako u knjizi *Primjeri iz dječje književnosti* autori Diklić, Težak i Zalar slikovnicu dijele u dvije osnovne grupe:

- **slikovnice spoznajnog tipa**- pružaju znanje i spoznaje iz života i prirode, upućuju u osnove brojenja, igru slovima, upoznaju dijete s domaćim i divljim životinjama, s proizvodima tehnike, s ambijentom u kojem žive.

- **slikovnice poetskog tipa**- djeluju na dječju maštu, ukus i etiku. To su dječje pjesmice, narodne i umjetničke bajke i priče, basne, realističke crtice i pripovijetke.¹⁶

U novije vrijeme se na tržištu sve češće mogu pronaći tzv. **problemske slikovnice** koje predstavljaju zajedničko djelo većeg broja stručnjaka: autora teksta, ilustratora, psihologa, pedagoga, odgajatelja i pedijatra. One se najčešće bave pitanjima i problemima s kojima se dijete susreće tijekom odrastanja.

Osim klasičnih slikovnica, danas su djeci dostupne i tzv. **multimedijalne slikovnice** ili **zvučne knjige** koje pružaju sasvim nove i zanimljive mogućnosti usvajanja prezentiranog sadržaja. U njihovom stvaranju sudjeluju timovi koji uključuju autora teksta, ilustratora, animatora, programera i niz drugih stručnjaka i umjetnika. Osnovni elementi multimedijalne slikovnice su tekst, slika, zvuk, animacija i interaktivnost. Način korištenja multimedijalne slikovnice je filozofija "*learn through play*", koja se bazira na istraživanju dječjeg svijeta i novih tehnologija, odnosno njihove interaktivnosti ili međudjelovanja.¹⁷

¹⁵ Kos-Paliska, V. Likovni govor slikovnice: teme i problemi // Dječja knjiga u Hrvatskoj danas : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1997. Str. 91.

¹⁶ Diklić, Z. ; Težak, D. ; Zalar, I. Primjeri iz dječje književnosti. Zagreb : DiVič, 1996. Str. 344.

¹⁷ Štefančić, S. Multimedijalna slikovnica. // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 88.

Slika 2: Zvučna knjiga

5.3. Kriteriji koji određuju kvalitetu slikovnice

Dobra, vrijedna slikovnica djeci nadomješta kvalitetnu igru i trčanje za životinjama, donosi istine i pouke, razvija maštu, oštri dar zapažanja, upoznaje ih sa svijetom, intenzivira emocije, razvija smisao za ljepotu, potiče na akciju, izaziva na moralno vrednovanje, bogati rječnik i pomaže im stvarati pravilne jezične formulacije.¹⁸

Bogatstvo slikovnice ogleda se u činjenici da ona ima dva izražajna sredstva – ilustraciju i tekst što čini mogućnost za dvostruku ocjenu kvalitete. Jedan od prvih pokazatelja da se radi o nekvalitetnoj slikovnici je da na slikovnici nisu navedena imena autora i ilustratora. Ponekad i kada su ispunjeni spomenuti uvjeti, slikovnica ne mora nužno biti kvalitetna.

Bez obzira je li slikovnicu zamislio pisac ili slikar, ona nastaje kao scenarij pri čijem ostvarivanju oba umjetnika trebaju skladno surađivati.

Teško je uopćiti definiciju kvalitetne slikovnice i o toj temi postoje različita mišljenja no sigurno je da prilikom odabira i vrednovanja u obzir treba uzeti djetetovu dob te pažnju prvenstveno posvetiti tekstu i ilustraciji. Važna je i opremljenost slikovnice kao i kvaliteta njezine izrade.

5.3.1. Dob

S djetetovim odrastanjem mijenjaju se njegova znanja, interesi i sposobnosti. U skladu s time potrebno je dobro procijeniti i odabrati slikovnicu primjerenu njegovoj dobi. Pri tome, dobne granice su okvirne, nikako strogo određene i ovise o djetetovom iskustvu, razvojnim sposobnostima i željama.

¹⁸ Diklić, Z. ; Težak, D. ; Zalar, I. Primjeri iz dječje književnosti. Zagreb : DiVič, 1996. Str. 345.

U projektu *Čitajmo im od najranije dobi* navedene su osnovne značajke i karakteristike koje bi prilikom odabira slikovnice bilo dobro uskladiti s djetetovom razvojnom dobi.

Tako se u navedenom projektu navodi da je u **prvoj godini**, kada dijete samo sluša glas odraslog, najbolje birati slikovnice koje sadrže određenu priču. One ne smiju imati suviše detalje koji bi djecu mogli zbuniti, dati im krive informacije i odvratiti im pažnju. U tim je slikovnicama pojmove najbolje prikazati vjernim slikama ili fotografijama. Dobro je da su izrađene od tkanine, spužve ili plastificiranih materijala koji se mogu oprati a istovremeno nisu štetni jer je za pretpostaviti da će ih dijete tijekom razgledavanja i igre vjerojatno poželjeti staviti u usta.

Slika 3: Books, E. Patkica i njena mama. Zagreb : Mozaik knjiga, 2006. Prednja strana ovitka

U **drugo godini** posebno su pogodne slikovnice bez teksta (tzv. pojmovne slikovnice) ili one u kojima se uz sliku određenog predmeta nalazi kratki opis ili zanimljivi, ritmični stihovi. Te su slikovnice najčešće izrađene od tvrdog kartona, urezane su i oblikovane prema nekom liku na slici te se mogu slagati u razne oblike (kućice, vrtuljke, likove životinja, sklopive "harmonika" i "lepeza" oblike i sl.). Često takve slikovnice imaju i svoju taktilnu te prostorno- predodžbenu ulogu. Otvaranjem prozorčića dijete na osnovu iskustva može pogađati što se iza njega nalazi, kroz rupice može provlačiti likove ili opipati kakva je npr. dlaka njegove omiljene životinje.

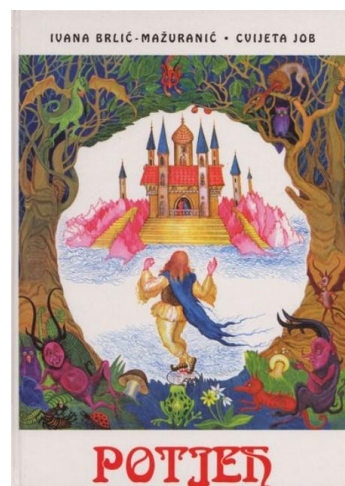
Slika 4: Kozina, F. Životinje : podigni i nauči. Zagreb : Naša djeca, 2010. Prednja strana ovitka

U **trećoj i četvrtoj** godini slikovnice postaju problemske i složenije. U njima se govori o zbivanjima koje dijete susreće u svakodnevnom životu, o razlici između dobra i zla, o strahovima i načinima njihovog prevladavanja, o razlikama između poželjnog i nepoželjnog.

Slika 5: Deredel Rogeon, S. Jakov se prejeo bombona. Zadar : Forum, 2005. Prednja strana ovitka

U **starijoj predškolskoj dobi** djecu će zanimati priče o prirodi, dalekim nepoznatim krajevima, prirodnim pojavama, drugim narodima i sl. Moći ćemo im pročitati basnu i bajku koju će znati razumjeti i s veseljem prihvatiti. Tekst postaje važniji a informacije više nemaju naglašenu informativnu već prvenstveno estetsku i doživljajnu ulogu.¹⁹

Slika 6: Brlić-Mažuranić, I. Kako je Potjeh tražio istinu. Zagreb : Mladost, 1971. Prednja strana ovitka

¹⁹ Stričević, I. Projekt Čitajmo im od najranije dobi. Dostupno na: [http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwi67YmYxcHPAhVFIMAKHf-2AG8QFggfMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.hkdrustvo.hr%2Fdatoteke%2F130&usg=AFQjCNFZA dw YFvKmo-5tHFdoC0s6Mzxl_A&sig2=wcDltCretUiKygbV0rsr_A&bvm=bv.134495766,d.ZGg \(04.10.2016.\)](http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwi67YmYxcHPAhVFIMAKHf-2AG8QFggfMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.hkdrustvo.hr%2Fdatoteke%2F130&usg=AFQjCNFZA dw YFvKmo-5tHFdoC0s6Mzxl_A&sig2=wcDltCretUiKygbV0rsr_A&bvm=bv.134495766,d.ZGg (04.10.2016.))

Potkraj pretškolskog razdoblja i početkom školovanja slikovnice djecu počinju pripremati na učenje. To su ilustrirane slovarice, enciklopedije, rječnici, atlasi ili povijesne knjige koje osim zanimljive priče sadrže primjeren i zanimljivo osmišljen vizualni sustav.

5.3.2. Ilustracija

Budući slikovnica ne može biti i nije cjelovita bez ilustracije, postavlja se pitanje: "*Je li važniji tekst ili sama ilustracija?*" Na to je pitanje gotovo nemoguće odgovoriti jer ukoliko je jedna od komponenata lošije kvalitete to će zasigurno utjecati na cjelokupan dojam i ocjenu same slikovnice. Tekst i ilustracija zajedno čine cjelinu i u poimanju slikovnice jednako su važni ali o kvalitetnoj slikovnici govorimo tek kada tekst i ilustracija mogu egzistirati i odvojeno a da pri tome ne gube na kvaliteti.

Ono što se mijenja kako dijete odrasta je odnos ilustracije i teksta koji će djetetu predložiti zadanu temu. Mlađa djeca će tako prednost uvijek dati ilustraciji koja će za njih imati informativnu funkciju dok će starija više vrednovati sam tekst pri čemu će ilustracija imati više estetsku funkciju.

Slikovnica u razvoju djeteta zahtijeva dobru sliku pročišćenog i pojednostavljenog simbola i ikone, sliku koja ne opterećuje suvišnim detaljima, ne odvlači pažnju na nebitno i ne zatvara prostor slobodnim asocijacijama. Od slikovnice se traži manja kičenost i veća jednostavnost.²⁰

Slika ne smije biti imitacija, nego mora biti umjetnička transpozicija bića, predmeta i pojava iz života. Bolje su i obične fotografije životinja, ljudi i vozila nego crteži i slike koje oponašanjem daju samo lažni privid nečeg kreativnog, umjetničkog a u biti su loša zanatska konfekcija.²¹

Kako slikovnica između ostalog ima zadaću i graditi djetetove estetske standarde, bitno je da boje budu usklađene a likovi imaju autentičnost koja predstavlja autorski umjetnički izraz.

Ono što će ilustraciju približiti djeci je autorova moć introspekcije i ulazak u dječji svijet, ponajprije maštu. Ilustrator mora biti dobar slikar ali mora biti i dobar poznavatelj djece, netko tko ilustrira uvažavajući dječji pogled na svijet.

Suvremena ilustracija ne smije bukvalno prepričavati sadržaj likovnim sredstvima, već treba unositi nove vrijednosti i biti usko povezana s umjetnošću danas.²²

²⁰ Hlevnjak, B. Kakva je to knjiga slikovnica? // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 8.

²¹ Diklić, Z. ; Težak, D. ; Zalar, I. Primjeri iz dječje književnosti. Zagreb : DiVič, 1996. Str. 344.

²² Kos-Paliska, V. Likovni govor slikovnice : teme i problemi // Dječja knjiga u Hrvatskoj danas : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1997. Str. 88.

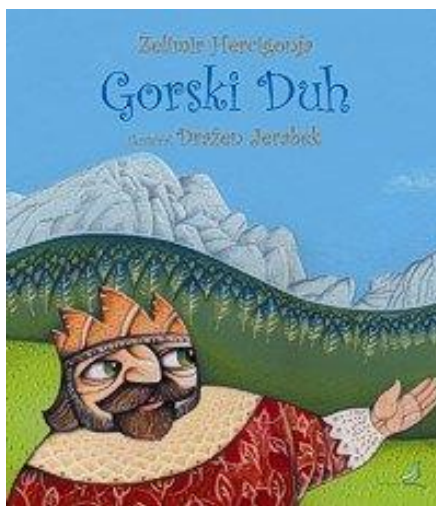
5.3.3. Tekst

Tekst treba biti razumljiv i logičan bez obzira bio on vezan za svakodnevni život ili potpuno imaginaran. Treba biti prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja poruke koju prenosi, zanimljiv, smislen te pisan jasnim i pravilnim jezikom. Dugački tekstovi, puni detalja djetetu će odvratiti pažnju, postati zamorni te će ono izgubiti koncentraciju i želju za daljnjim čitanjem. Originalan tekst privući će dječju pažnju. Dijete će se za njega instinktivno zainteresirati osobito ako se uspije identificirati sa pojedinim likovima i događajima.

5.3.4. Tehnička izvedba

Važnu ulogu u usklađivanju ilustracije i teksta imaju oprema, prijelom i grafički efekti koji slikovnicu čine lijepom i privlačnom.²³

Prilikom odabira slikovnice prvo što ćemo uočiti su njezine dimenzije tj. format. Poželjno je da on bude primjeren djeci. To znači da ne smije biti prevelik kako bi dijete i odrasli s njime lako mogli rukovati i kako bi ilustracije i tekst bili jasni i vidljivi. Malen format može otežati samo čitanje, a takav može biti problematičan i za čitanje većim skupinama djece (vrtić i sl.) jer su tada ilustracije manje uočljive a tekst teže čitljiv.

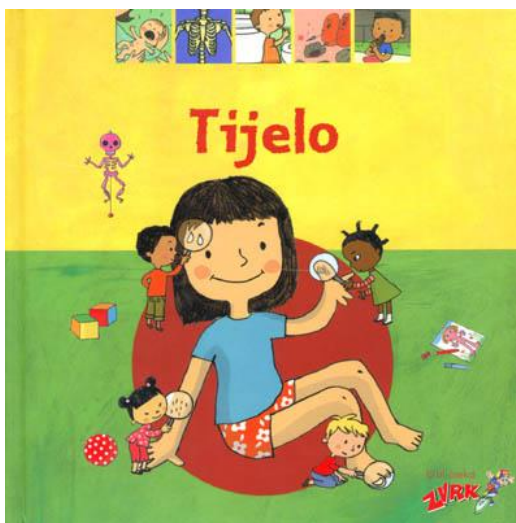

Slika 7: Hercigonja, Ž. Gorski duh. Zagreb : Naklada Hadid, 2006. Prednja strana ovitka

Slikovnica Gorski duh bajkovitom prozom i zanimljivim ilustracijama zadovoljava kriterije koji ju svrstavaju u kvalitetne slikovnice, međutim veliki format (32,5x28,4 cm) neprikladan je i nespretn za rukovanje.

²³ Hlevnjak, B. Kakva je to knjiga slikovnica? // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 9.

Oprema slikovnice posebno je važna jer će djeca, osobito ona manja, slikovnicu prvobitno doživljavati kao igračku, rastvarati ju, stavljati u usta. Zato mora biti izrađena od kvalitetnog materijala koji se neće raspadati nakon nekoliko korištenja. Česti problemi javljaju se na tzv. *pop up* tj. trodimenzionalnim slikovnicama. Ukoliko su nekvalitetno izrađene, uslijed povlačenja i pomicanja dijelovi počinju ispadati što uništi cjelokupni koncept slikovnice. Takve slikovnice prilikom kupnje treba dodatno i dobro pregledati.

Slika 8: Longour, M. Tijelo. Zagreb : Profil, 2002. Prednja strana ovitka

Iako je predstavljena slikovnica poučna, tekstualno i likovno dobro obrađena i osmišljena, pomični dijelovi često ispadaju, trgaju se i gube svoju funkciju.

Slova moraju biti jasna i dovoljno velika za percipiranje i čitanje a boje u ilustraciji postojane i neškodljive za dijete.

Osobitu pažnju treba obratiti na prijelom slikovnice. Ilustracija i tekst prijelomom moraju biti usklađeni. Ukoliko ilustracija ne prati tekst i nalazi se primjerice na poledini stranice teksta, dijete će zavirivati na slijedeću stranicu što će mu odvući pažnju, smanjiti kvalitetu čitanja ali i cjelokupni doživljaj slikovnice.

Na žalost, često prijelom i oprema rade knjizi na štetu. Samo onaj autor koji, radeći prijelom knjige uvažava ilustraciju kao ravnopravnog partnera tekstu stvara istinsko djelo.²⁴

²⁴ Hlevnjak, B. Kakva je to knjiga slikovnica? // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 9.

6. Primjeri kvalitetnih slikovnica

Teško je utvrditi vrijednost tj. kvalitetu pojedine slikovnice, osobito ako se u procjenu iste upuštamo sami ali najčešće ćemo se naći u poziciji da moramo odrediti i odabrati slikovnicu temeljem vlastite analize. Procjena neće uvijek biti uspješna ali svaki pokušaj vrednovanja i osvještenost prilikom odabira biti će bolji od "automatiziranog" uzimanja slikovnice s police.

Postoje različiti kriteriji utvrđivanja kvalitete, potrebno je uzeti u obzir i vlastite vrijednosti, osobito one koje se odnose na cjelokupan estetski doživljaj, valja poštovati i dječje želje i potrebe ali nikako ne smijemo zanemariti osnovne značajke bitne za razlikovanje dobre i one manje dobre slikovnice.

Prema unaprijed postavljenim i utvrđenim kriterijima predstaviti ću nekoliko kvalitetnih slikovnica:

Čarapojedac

Slika 9: Guljašević, I. Čarapojedac. Zagreb : Naša djeca, 2012. Prednja strana ovitka

Slikovnica je namijenjena djeci u dobi od **tri** do **četiri** godine.

Ilustracija je autentična, prepoznatljiva i usklađenih boja. Simpatičan lik maštovitog naziva Čarapojedac predstavljen je na djeci blizak i prihvatljiv način. Budući ilustracija vjerno prati tekst, djeca se lako mogu uživiti i identificirati sa spomenutim likom.

Tekst je pisan u stihovima koji se rimuju, zabavni su i lako pamtljivi. Priča je poučna jer djecu uči kako je važno držati red i čistoću te ih opominje što će se desiti ukoliko ne budu izvršavala svoje dužnosti. Poseban dodatak na kraju slikovnice u kojem autorica opisuje

kakve čarapice Čarapojedac osobito voli čini ovu slikovnicu još toplijom i bez obzira što je u spomenutom dijelu ilustracija izostavljena on se smisleno uklapa u cjelinu.

Slikovnica je upotpunjena DVD-om na kojem se nalazi priča s glazbenom podlogom te nekoliko zabavnih igara. Time je ostvarena neposredna interakcija između djece i glavnog lika te se time djecu dodatno potiče na čitanje.

Format je prilagođen djeci, slova su jasna i čitljiva, prijelom usklađuje tekst i ilustraciju te se na temelju prethodne analize može zaključiti da je Čarapojedac kvalitetna slikovnica.

Kako živi Antuntun

Slika 10: Vitez, G. Kako živi antuntun. Zagreb : Mozaik knjiga, 2012. Prednja strana ovitka

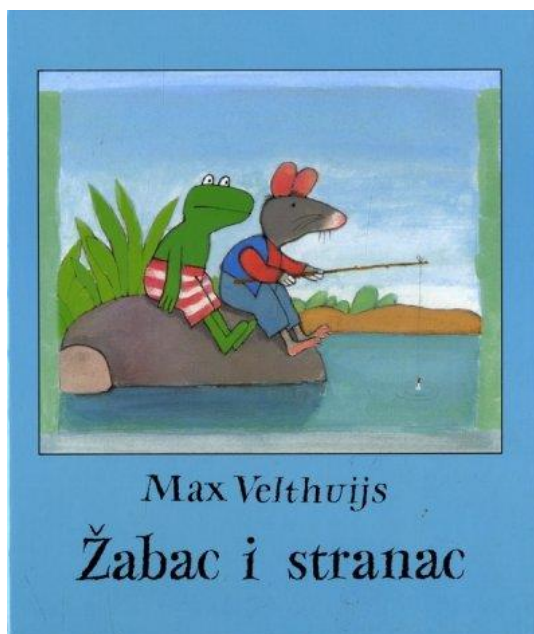
Pjesma Grigora Viteza generacijama okupira dječju maštu. Svojim zabavnim stihovima, slikovitošću ali i jasnom porukom puno je puta bila pretočena u slikovnicu. S jednakim veseljem i zanimanjem mogu ju pratiti manja djeca ali i ona starija koja istovremeno iz nje mogu izvući poruku o tome kako je u redu biti drugačiji, kako treba slijediti svoja uvjerenja te biti dosljedan u ostvarenju vlastitih ciljeva. Pjesma a samim time i slikovnica, uvrštena je u školsku lektiru što je još jedna potvrda njene vrijednosti.

Ilustracije u ovom izdanju osobito su zanimljive, dinamične, pomalo neobične, autentične, u potpunosti prilagođene stihovima, usklađenih boja i nadasve prepoznatljive.

Stihovi su maštoviti, kratki i jezgroviti, bliski djeci, sažeti ali dovoljno slikoviti da u dječjoj mašti potaknu stvaranje cijele male priče, djecu izazovu na prepričavanje i potpuno uživanje.

Slikovnica je primjerenog formata, grafički u potpunosti usklađena, dobrog prijeloma a posebnu zanimljivost i autorski pečat dao joj je ilustrator vlastoručnim upisom stihova.

Žabac i stranac

Slika 11: Velthuijs, M. *Žabac i stranac*. Zagreb : Golden marketing-Tehnička knjiga, 2005.
Prednja strana ovitka

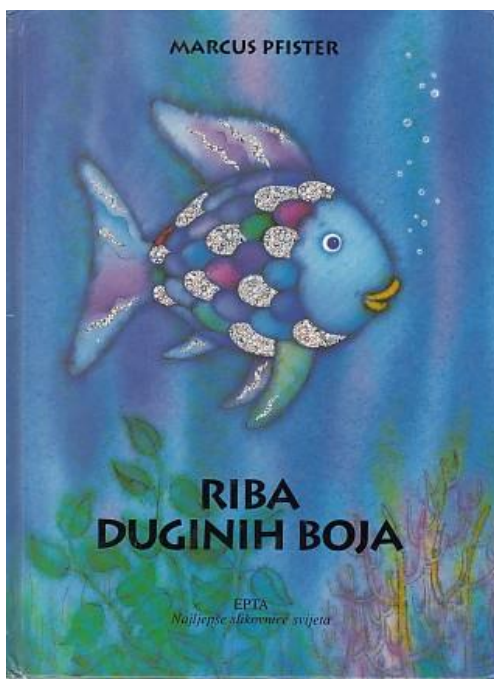
Iako ovu slikovnicu mogu pratiti i manja djeca, u potpunosti će biti razumljiva i zanimljiva predškolskoj i djeci nižih razreda osnovne škole. U njoj dominira jasna poruka kojom se želi istaknuti važnost postojanja i prihvatanja drugačijih ljudi kao ravnopravnih i vrijednih članova zajednice. Vrlo je važno djeci ponuditi ovakav sadržaj, prilagođen njihovom uzrastu koji će ih potaknuti na razmišljanje, u njima pobuditi empatiju i pomoći u daljnjem razvoju emocionalne inteligencije.

Ilustracije su jednostavne, pročišćene, bez nepotrebnih detalja kako bi se naglasila važnost teksta ali istovremeno dovoljno zanimljive kako bi tekst predočile djeci i njegovu poruku učinile razumljivom. Likovi su jasni, bliski djeci, topli i prepoznatljivi.

Tekst i njegova poruka čine osnovnu vrijednost ove slikovnice. Svakom liku pridana je određena uloga i kroz njega predstavljena pojedina ljudska osobina. Djeca će vrlo lako uočiti tko je pozitivan a tko negativan, što je prihvatljivo a što neprihvatljivo ponašanje, kako pristupiti strancima, kako u njima prepoznati prijatelja i kako ukloniti predrasude. Iako je tekst slojevit i vrlo složen, djeca će ga pratiti sa zanimanjem i iz njega će moći izvući dobru poruku.

Slikovnica je grafički skladno uređena, dobrog prijeloma, primjerenog formata prilagođena čitanju u skupinama ali i u intimnoj kućnoj atmosferi.

Riba duginih boja

Slika 12: Pfister, M. Riba duginih boja. Ljubljana : EPTA Najljepše slikovnice svijeta, 1996. Prednja strana ovitka

Ovu slikovnicu najbolje će doživjeti predškolska djeca.

Ilustracije su vrlo tople, iznimno usklađenih nijansi boja koje vjerno dočaravaju podmorje, čineći time poseban doživljaj i potičući djecu na potpuno uživanje u njima manje poznati svijet prirode. Posebnu atraktivnost daju iluminizirani detalji na ribljim ljuskama koji svojim taktilnim i vizualnim efektom povećavaju doživljaj i dodatno potiču dječju maštu.

Tekst je vrlo pitak, slojevit, prilagođen djeci i usmjeren na poruku koju odašilje a to je da nije bitna vanjska ljepota već unutrašnja vrijednost koja mora biti temeljena na poštivanju i uvažavanju drugih, velikodušnosti i razvoju prijateljstva koje se temelji na dobrobiti obiju uključenih strana.

Prijelom je usklađen sa tekstom, veličina slova primjerena čitanju a format ugodan za rukovanje.

Poruka slikovnice je jasna i upečatljiva i to je ono što ju uz zanimljivu ilustraciju čini kvalitetnom i prepoznatljivom.

7. Anketa

7.1. Cilj ankete

Anketa je provedena u Zagrebu na dječjim odjelima gradskih knjižnica Gajnice i Vrapče kako bi se dobio uvid kakve slikovnice djeca vole i čitaju, kakve im se slikovnice ne sviđaju, po kojim kriterijima slikovnice biraju odrasli s kojima djeca dođu u pratnji te koje slikovnice smatraju kvalitetnima a koje ne. Analizom dobivenih rezultata dobit će se uvid znaju li odabrati te čitaju li djeca kvalitetne ili manje kvalitetne slikovnice.

7.2. Način provođenja ankete i uzorak ispitanika

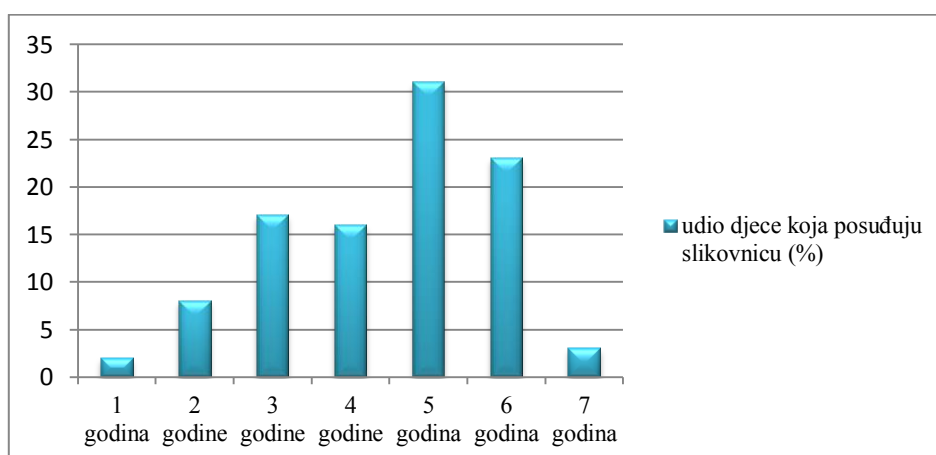
U svakoj je knjižnici, na dječjem odjelu, postavljeno pedeset anketnih listića. Anketni listić sadrži devet kratkih pitanja. Anketu ispunjavaju odrasli posjetitelji knjižnice koji poznaju dijete i njegove interese vezane za odabir i posudbu slikovnica.

7.3. Metoda obrade podataka

Analizirano je svako pitanje zasebno. Rezultati su predstavljeni grafičkim prikazima.

7.4. Prikaz i interpretacija dobivenih rezultata

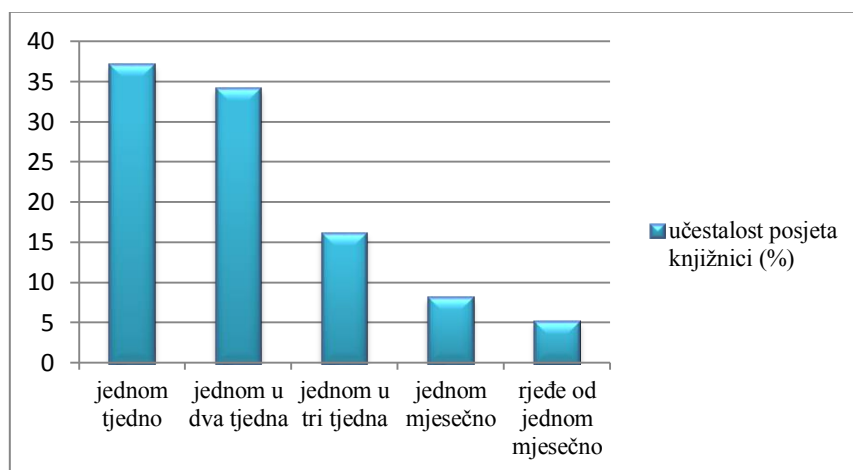
7.4.1. Dob djece koja posuđuju slikovnicu

Graf 1. Prikaz udjela broja djece koja posuđuju slikovnicu ovisno o njihovoj dobi

Grafičkim prikazom uspoređen je udio djece koji posuđuju slikovnice s obzirom na njihovu dob. Na uzorku od stotinu djece, najveći broj, njih 32 % posuđuje u dobi od pet godina. Samo je 2 % djece u dobi od jedne godine te svega 8 % djece u dobi od 2 godine. Iz prikaza je također vidljivo da interes za slikovnicu naglo opada u sedmoj godini života.

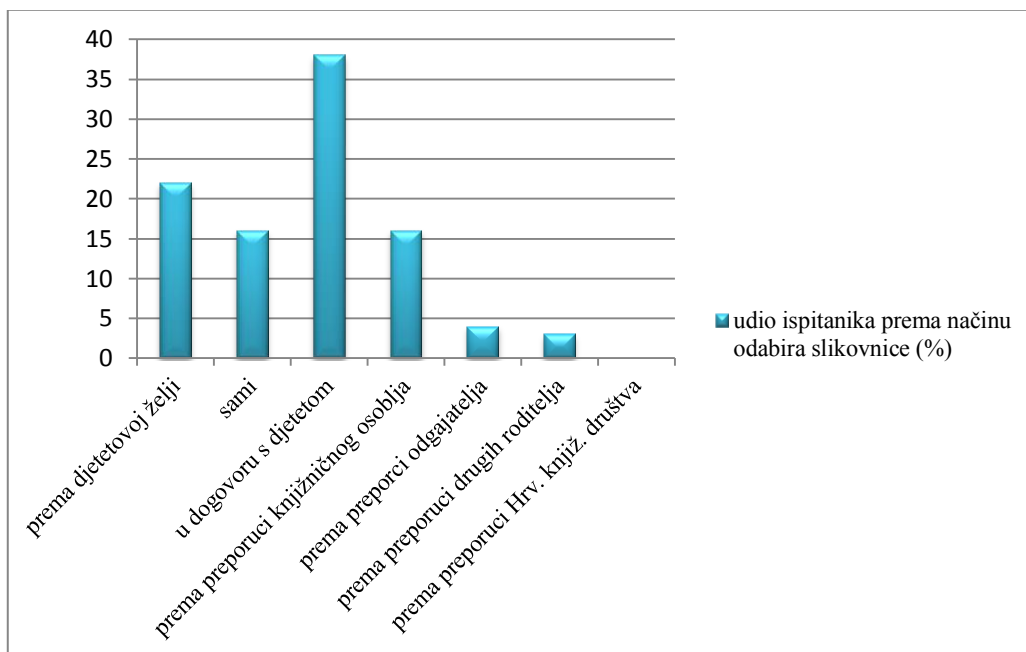
7.4.2. Učestalost posjeta knjižnici

Graf 2. Učestalost posjeta knjižnici

Na prikazu se može uočiti da djeca često posjećuju knjižnicu. Više od 70% djece knjižnicu posjećuje barem jednom u dva tjedna. Svega 6% od ukupnog broja djece koja dolaze u knjižnicu istu posjećuje rjeđe od jednom mjesečno.

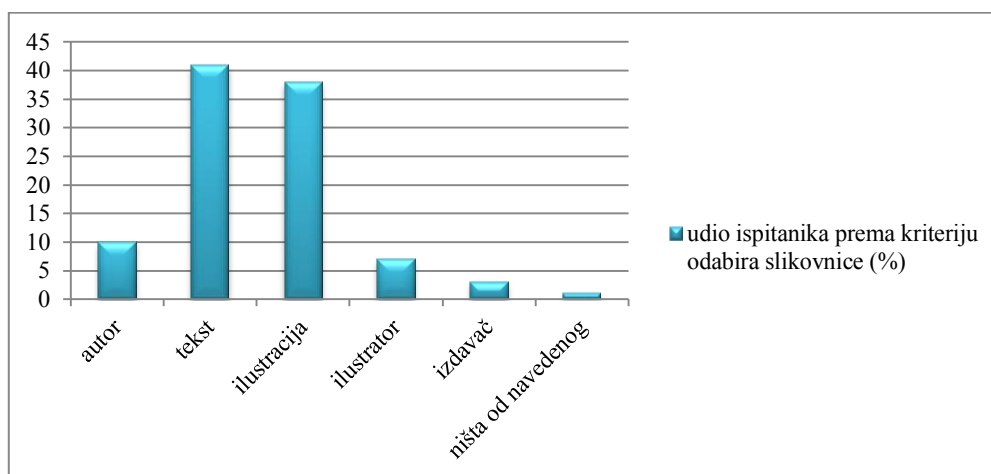
7.4.3. Način odabira slikovnice

Graf 3. Prikaz načina odabira slikovnice

Prikaz upućuje na to da odrasli slikovnicu najčešće odabiru u dogovoru s djetetom (38%) ili je odabir isključivo odraz djetetove želje (22%). Nešto rjeđe odrasli slikovnicu biraju sami ili prema preporuci knjižničnog osoblja. Rijetko se odabir slikovnice temelji na preporuci odgajatelja ili drugih roditelja a niti jedan od ispitanika slikovnicu ne bira prema preporuci Hrvatskog knjižničarskog društva.

7.4.4. Kriteriji odabira slikovnice

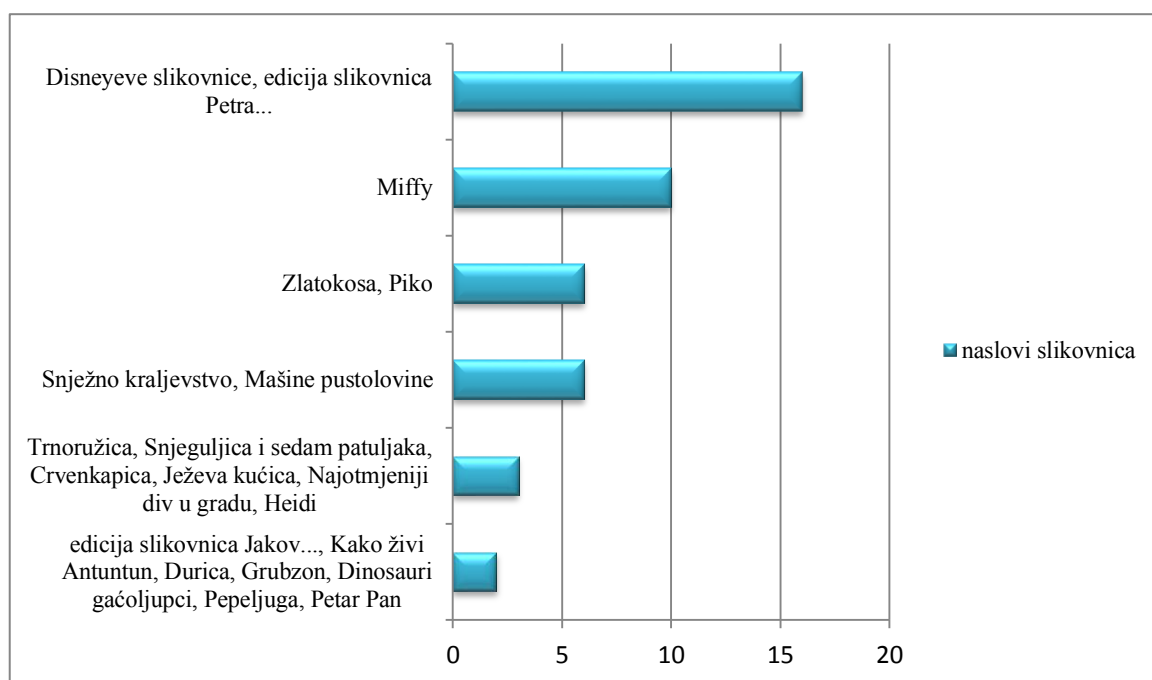

Graf 4. Prikaz kriterija za odabir slikovnice

Najveći broj ispitanika (41%) slikovnicu bira prema tekstu a nešto manji (38%) prema ilustraciji. Svega 10% ispitanika kao najvažniji kriterij odabira ističe autora a preostalih 9% ispitanika slikovnicu bira prema ilustratoru ili izdavaču. Samo jedan ispitanik nije istaknuo niti jedan od postavljenih kriterija.

7.4.5. Omiljene dječje slikovnice

Svaki je ispitanik istaknuo tri djetetove omiljene slikovnice. Od ukupnog broja odabranih slikovnica prikazani su naslovi koje su djeca birala u većem broju primjeraka.

Graf 5. Prikaz omiljenih dječjih slikovnica

Najveći broj djece, njih šesnaestero, kao omiljenu slikovnicu istaknulo je *Disneyeve* slikovnice. Isti broj djece za najbolju je slikovnicu izabralo ediciju problemskih slikovnica *Petra...* autorice *Aline de Petigny*.

Šestero djece najboljom smatra slikovnicu *Miffy* autora *Dicka Brune*.

Petero djece odabralo je bajku *Zlatokosa* braće *Grimm* te ediciju slikovnica *Piko* autora *Erica Hilla*.

Četvero djece istaknulo je kao omiljenu *Disneyevu* slikovnicu *Snježno kraljevstvo* te *Mašine pustolovine* autora *Olega Kuzukova*.

Po troje djece odabralo je *Trnoružicu*, *Snjeguljicu i sedam patuljaka* te *Crvenkapicu* braće *Grimm* kao omiljenu slikovnicu. Istom broju djece omiljene slikovnice su *Ježeva kućica*

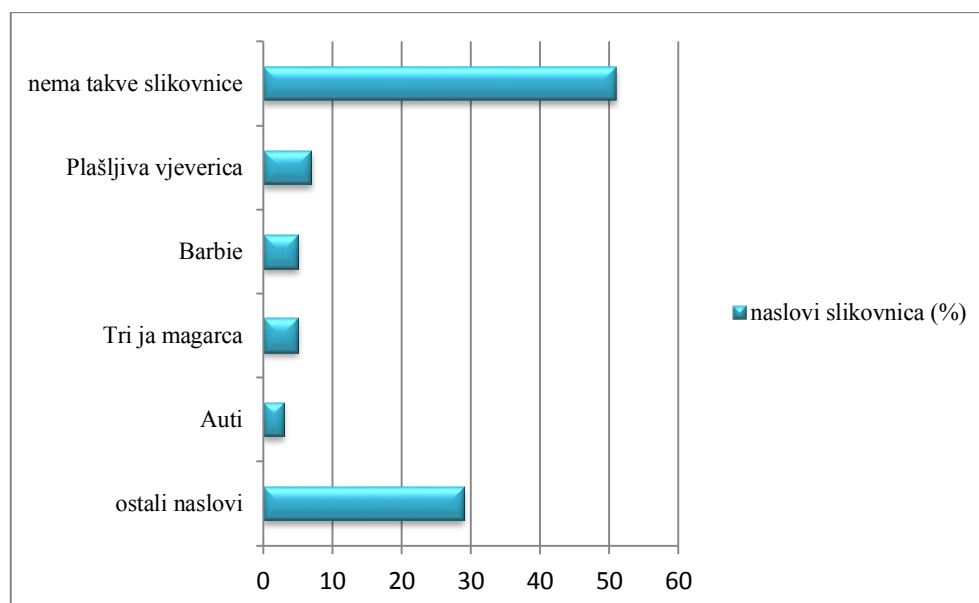
Branka Čopića, Najotmjeniji div u gradu autorice *Julie Donaldson* te *Heidi* autorice *Johanne Spyri*.

Ediciju slikovnica *Jakov...* autorice *Sandrine Dredel Rogeon*, *Kako živi Antuntun* autora *Grigora Viteza*, *Duricu* autora *Ivice Bednjanca*, *Grubzona* *Julie Donaldson*, *Dinosaure gaćoljupce* autora *Claire Freedman* i *Bena Corta*, *Pepeljugu* braće *Grimm* te *Petra Pana* autora *Jamesa Matthewa Barriea* odabralo je po dvoje djece.

Ostali naslovi, koji ovdje nisu prikazani, bili su zastupljeni pojedinačno.

7.4.6. Slikovnice koje se djeci nisu svidjele

Ispitanici su izdvojili po jednu slikovnicu koja se djetetu nije svidjela.

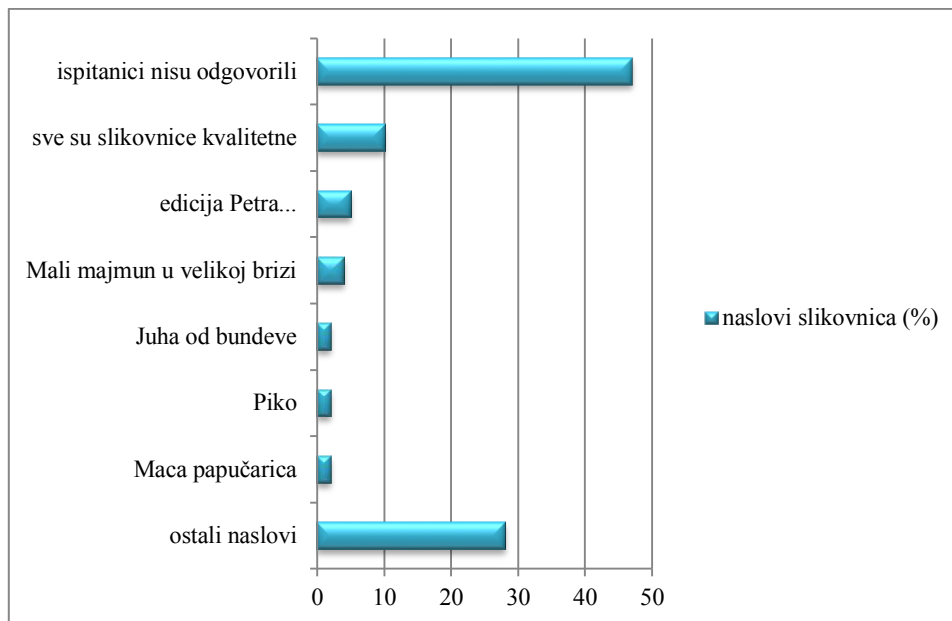

Graf 6. Prikaz slikovnica koje se djeci nisu svidjele

Najveći broj djece (51%) zaključio je da ne postoji slikovnica koja im se ne sviđa. Šestero djece izdvojilo je slikovnicu *Plašljiva vjeverica* autorice *Mélanie Watt*, petero njih reklo je da im se ne sviđa slikovnica *Barbie*, po troje djece izdvojilo je slikovnicu *Tri ja magarca* *Zvonimira Baloga* i slikovnicu *Auti* nepoznatog autora. Ostala djeca (29%) izvojila su pojedinačne naslove.

7.4.7. Slikovnice koje ispitanici smatraju kvalitetnima

Ispitanici su izdvojili po jednu slikovnicu koju smatraju kvalitetnom.

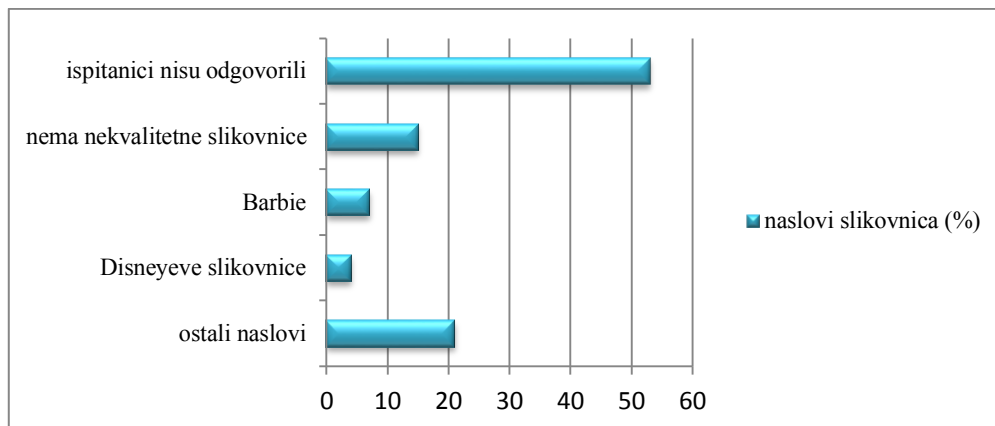
Graf 7. Prikaz slikovnica koje ispitanici smatraju kvalitetnima

Najveći broj ispitanika (47%) nije odgovorilo na postavljeno pitanje. Da su sve slikovnice kvalitetne smatra 10% ispitanika. Slikovnice edicije *Petra...* odredilo je kao kvalitetne 5% ispitanika, *Mali majmun u velikoj brizi* autorice *Julie Donaldson* 4% a po 2% ispitanika odabralo je kao kvalitetne slikovnice *Juhu od bundeve* autorice *Julie Donaldson*, već spomenutu slikovnicu *Piko* te *Macu papučaricu* *Ele Peroci*.

Ostale slikovnice zastupljene su u pojedinačnim naslovima.

7.4.8. Slikovnice koje ispitanici smatraju nekvalitetnima

Ispitanici su izdvojili po jednu slikovnicu koju smatraju nekvalitetnom.

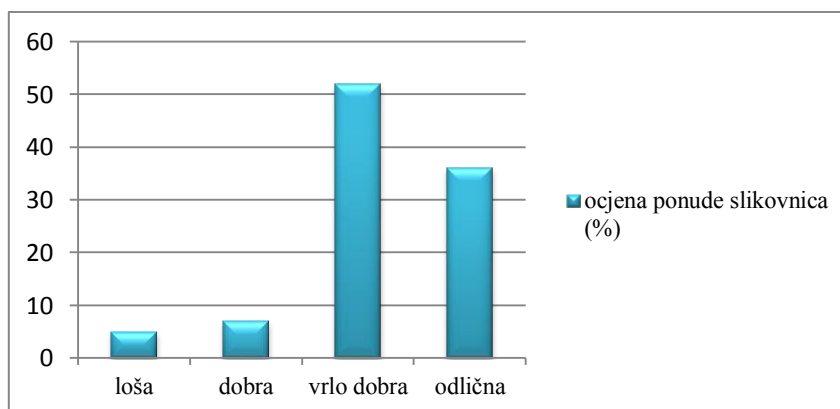

Graf 8. Prikaz slikovnica koje ispitanici smatraju nekvalitetnima

Od ukupnog broja ispitanika njih 53% na postavljeno pitanje nije dalo nikakav odgovor. Njih 15% smatra da ne postoje nekvalitetne slikovnice, 7% odabralo je *Barbie* a 4% *Disneyeve* slikovnice kao nekvalitetne.

Ostali ispitanici, njih 21% istakli su pojedinačne naslove.

7.4.9. Ocjena ponude slikovnica u mjesnoj knjižnici

Graf. 9. Prikaz ocjene ponude slikovnica

Ispitanici su ponudu slikovnica u knjižnici ocijenili kao vrlo dobru (52%). Njih 36% misli da je ponuda odlična, 7% dodijelilo je dobru ocjenu a svega 5% smatra da je ponuda slikovnica loša.

7.4.10. Analiza dobivenih rezultata

Analizom dobivenih rezultata utvrđeno je da djeca slikovnice najviše posuđuju i čitaju u dobi od 5 i 6 godina što je očekivani rezultat jer tada već imaju razvijenu maštu, razumiju primjerene tekstove a čitajući problemske slikovnice pokušavaju se identificirati s likovima i događajima u njima. S druge strane zabrinjava podatak da mlađa djeca (u dobi od 2 i 3 godine) slikovnice čitaju u znatno manjoj mjeri. U spomenutoj bi dobi djeca trebala puno češće dolaziti u doticaj sa slikovnicom jer se već tada mogu stvarati temelji za buduće čitače. Tu činjenicu svakako treba uzeti u obzir i dijete poticati na ranije upoznavanje sa slikovnicom. U tom će slučaju djeca od 5 i 6 godina (uz pravilno i sustavno poticanje od strane odraslih) već imati stvoren vlastiti sustav vrijednosti, izražen kritički stav i stvorenu svijest o postojanju dobrih i loših slikovnica.

Djeca vrlo često posjećuju knjižnicu. Izmjena građe je vrlo brza te je u tom smislu potrebno osigurati dovoljan broj naslova te ih neprestano obnavljati i nadopunjavati novim kako bi djeca došla u doticaj sa što većim brojem slikovnica i uvijek mogla odabrati zanimljiv i kvalitetan naslov.

Odabir slikovnice odrasli najčešće u potpunosti prepuštaju djetetu ili građu odabiru u dogovoru s djetetom što je u osnovi dobro ako se odabiru kvalitetni naslovi. Kako djeca u toj dobi ipak nemaju dovoljno izgrađene vrijednosne kriterije roditelji bi se trebali dodatno informirati i savjetovati te slikovnice češće birati prema preporuci stručnog osoblja. Značajno je naglasiti da niti jedan ispitanik, slikovnice ne bira prema preporuci Hrvatskog knjižničarskog društva. Knjižnice bi stoga trebale raditi na edukaciji i upućivanju na spomenuti izvor ne bi li odrasle korisnike dodatno osvijestili kako birati i razlikovati kvalitetne od manje kvalitetnih slikovnica.

Kako je ranije navedeno, osnovni i najvažniji kriterij odabira slikovnice su tekst i ilustracija. Većina ispitanika na toj osnovi i bira slikovnice te je stoga neophodno da nauče i razumiju kako će razlikovati dobar od lošeg teksta te kvalitetnu od nekvalitetne ilustracije.

Djeca su kao najbolje odabrala *Disneyeve* slikovnice koje su uvijek omiljene, primamljive popularne, prepoznatljive ali nisu najkvalitetniji izbor. Iako je ilustracija u njima dopadljiva, tekst je vrlo često upitne kvalitete i djeci ponekad nerazumljiv budući je nebrojeno puta prerađivan i često prilagođavan raznim komercijalnim svrhama. Edicija problemskih slikovnica *Petra...* puno je bolji izbor jer osim kvalitetne i prepoznatljive ilustracije, djeca putem njih dobivaju odgovore na mnoga pitanja koja ih muče u svakodnevnom životu. Posebno je uočljivo da se među omiljenim slikovnicama nalazi većina djeci uvijek zanimljivih bajki i priča koje su desetljećima u samom vrhu čitanosti. Ta činjenica nije nužno loša ali važno je napomenuti da postoji velik broj naslova domaćih i stranih autora koji svakako zavrđuju dječju pažnju. Neki od njih trebali bi biti neizostavni dio dječje literature a ovdje nisu niti spomenuti. Djeca biraju instinktivno, biraju ono što im je ponuđeno i ono na što ih se usmjerava. Kako bi izbor bio kvalitetniji

važan je kontinuirani rad na osvježavanju te upućivanje na nove kvalitetne autore, ilustratore i izdavače.

Više od polovine djece izjavilo je da nema slikovnice koja im se nije svidjela što potkrepljuje činjenicu da djeca nemaju izražen kritički stav i da ih je potrebno usmjeravati. Od onih slikovnica koje su istakli da im se nisu svidjele sve se mogu ubrojiti u manje kvalitetne. Djeca instinktivno znaju dobro procijeniti i prepoznati što je dobro a što loše ali ih je u tome potrebno pratiti, poticati i dodatno usmjeravati.

Veliki problem predstavlja činjenica da na pitanje koju slikovnicu smatraju kvalitetnom, gotovo polovina odraslih ispitanika nije dala nikakav odgovor a 10% ih je odgovorilo da su sve slikovnice kvalitetne. Iz toga se može zaključiti da su odrasli u velikoj mjeri neupućeni, neodlučni i nesigurni u izbor prave, kvalitetne slikovnice. Oni koji su se odlučili na odabir jedne slikovnice koju smatraju kvalitetnom napravili su pravilan izbor ali uočljivo je kako među odabranim slikovnicama nema novijih domaćih autora koji su kvalitetni i svakako zaslužuju biti dio svakodnevne dječje literature.

U odluci o tome koje su slikovnice nekvalitetne, također se uočava neodlučnost i neznanje budući više od polovine ispitanika nije odgovorilo na pitanje. Dio ispitanika koji je odgovorio odabrao je slikovnice koje su manje kvalitetne i potvrdio činjenicu da se takve slikovnice uz detaljniju analizu i veći angažman mogu jasno uočiti.

Većina ispitanika ocijenila je ponudu slikovnica u knjižnici vrlo dobrom što svakako ostavlja prostora za poboljšanje te ponudu novih, raznovrsnih i kvalitetnih naslova.

8. Zaključak

Nepobitna je činjenica da slikovnica u djetetovu životu igra vrlo značajnu ulogu. Upravo tako trebali bismo se odnositi prilikom njezinog odabira. Vrlo često iz neznanja, brzine, komercijalnih utjecaja uzimamo ono što nam se nudi a da prethodno nismo provjerili kvalitetu i napravili selekciju onoga što ćemo djetetu ponuditi. Kako se to ne bi događalo važno je razviti svijest da postoje kvalitetne ali i one slikovnice koje to nisu.

Iz ovog je istraživanja vidljivo da su i djeca i odrasli nesigurni, neobaviješteni i uglavnom neodlučni u tome što je dobra slikovnica i to je ono na što bi trebalo staviti naglasak i na čemu bi trebalo poraditi.

Prvi korak mogao bi se napraviti u knjižnici organiziranjem radionica na temu "*Kako odabrati dobru slikovnicu?*". Odrasle bi potom trebalo uputiti na popis slikovnica koje je izabralo Hrvatsko knjižničarsko društvo ili neki drugi relevantan popis koji su sastavili stručnjaci koji se bave tom problematikom. Važno je podržati i poticati vrijednost domaćih kvalitetnih autora i ilustratora koji se bave temama i problematikom koji su bliski našem podneblju, kulturi, običajima i navikama te su djeci razumljivi i najbolje im mogu dočarati ljepotu pisane riječi.

To su vrijednosti koje treba podupirati, kojima treba dati na značaju i koje nikada ne smijemo zanemariti. To je proces čiji rezultati neće biti vidljivi odmah ali proces od kojeg ne smijemo odustati jer ćemo samo tako stvoriti generacije budućih čitača koji znaju napraviti razliku i odabrati kvalitetu na temelju vlastite procjene. Time ulažemo u budućnost svoje djece, stvarajući ljude koji će znati prepoznati kvalitetu i prave vrijednosti prvenstveno u književosti ali i u svim ostalim životnim sferama.

9. Popis literature

- Čačko, P. Slikovnica, njezina definicija i funkcije. // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 15 - 16.
- Čudina-Obradović, M. Igrom do čitanja : igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja / uredila Slavenka Halačev. Zagreb : Školska knjiga, 2003. Str. 34 - 36.
- Diklić, Z. ; Težak, D. ; Zalar, I. Primjeri iz dječje književnosti. Zagreb : DiVič, 1996. Str. 344 - 345.
- Hlevnjak, B. Kakva je to knjiga slikovnica? // Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 8 - 9.
- Javor, R. Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str 5.
- Jelusić, S. Ogledi o nakladništvu. Zagreb : Naklada Ljevak, 2012. Str. 135.
- Kos-Paliska, V. Likovni govor slikovnice : teme i problemi // Dječja knjiga u Hrvatskoj danas : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1997. Str. 88 - 91.
- Selthofer, J.; Gilman, M. Vizualna i informacijska pismenost u arhivima, knjižnicama i muzejima : učinkovita komunikacija?. Dostupno na:
http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwidsI2LprzPAhXKtBQKHx0TDpEQFggZMAA&url=http%3A%2F%2Fweb.ffos.hr%2Foziz%2Fnovosti%2Fwp-content%2Fuploads%2F2011%2F11%2FVIZUALNA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-Selthofer_Gilman.ppt&usg=AFQjCNEQDvCeVLsNpPWccrC7F5V1QXwxQ&sig2=fK4tUH4rycCRnMQ7uem-dw&bvm=bv.134495766,d.d24 (02.10.2016.)
- Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica : uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje – obveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str.43.
- Stričević, I. Projekt Čitajmo im od najranije dobi. Dostupno na:
http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwi67YmYxcHPAhVFIMAKHf2AG8QFggfMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.hkdrustvo.hr%2Fdatoteke%2F130&usg=AFQjCNFZAAdwYFvKmo5tHFdoC0s6Mzxl_A&sig2=wcDltCretUiKygbV0rsr_A&bvm=bv.134495766,d.ZGg (04.10.2016.)
- Špiranec, S. Informacijska pismenost: ključ za cjeloživotno učenje // Edupoint časopis. (30.09.2003.), URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>. (21.11.2016.).

- Štefančić, S. Multimedijalna slikovnica. // Kakva je knjiga slikovnica: zborik / priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 88.
- Williams, D. Bljakburger. Dostupno na: <http://mozaik-knjiga.hr/knjige/bljakburger/> (04.10.2016.)

10. Popis slika

Slika 1: Williams, D. Bljakburger. Zagreb : Mozaik knjiga, 2014. Prednja strana ovitka

Slika 2: Zvučna knjiga

Slika 3: Books, E. Patkica i njena mama. Zagreb : Mozaik knjiga, 2006. Prednja strana ovitka

Slika 4: Kozina, F. Životinje : podigni i nauči. Zagreb : Naša djeca, 2010. Prednja strana ovitka

Slika 5: Deredel Rogeon, S. Jakov se prejeo bombona. Zadar : Forum, 2005. Prednja strana ovitka

Slika 6: Brlić-Mažuranić, I. Kako je Potjeh tražio istinu. Zagreb : Mladost, 1971. Prednja strana ovitka

Slika 7: Hercigonja, Ž. Gorski duh. Zagreb : Naklada Hadid, 2006. Prednja strana ovitka

Slika 8: Longour, M. Tijelo. Zagreb : Profil, 2002. Prednja strana ovitka

Slika 9: Guljašević, I. Čarapojedac. Zagreb : Naša djeca, 2012. Prednja strana ovitka

Slika 10: Vitez, G. Kako živi antuntun. Zagreb : Mozaik knjiga, 2012. Prednja strana ovitka

Slika 11: Velthuijs, M. Žabac i stranac. Zagreb : Golden marketing-Tehnička knjiga, 2005. Prednja strana ovitka

Slika 12: Pfister, M. Riba duginih boja. Ljubljana : EPTA Najljepše slikovnice svijeta, 1996. Prednja strana ovitka

Slika 13: Pandolfo, A.-C. Moja obitelj. Zagreb : Profil international, 2002. Prednja strana ovitka

Slika 14: O'Connor, J. Fina Nina. Zagreb : Algoritam, 2007. Prednja strana ovitka

Slika 15: Huseinović, K. Mali crveni vlak. Zagreb. : Kašmir promet, 2012. Prednja strana ovitka

Slika 16: Prosenjak, B. Golub i sokol. Zagreb : Teovizija, 1995. Prednja strana ovitka

Prilog: Anketni upitnik

1. Dob djeteta za koje posuđujete slikovnicu: _____

2. Koliko često posjećujete knjižnicu:

- a) 1 x tjedno
- b) 1 u 2 tjedna
- c) 1 u 3 tjedna
- d) jednom mjesečno
- e) rjeđe od jednom mjesečno

3. Slikovnicu najčešće odabirete:

- a) prema djetetovoj želji
- b) sami
- c) u dogovoru s djetetom
- d) prema preporuci knjižničnog osoblja
- e) prema preporuci odgajatelja
- f) prema preporuci drugih roditelja
- g) prema preporuci Hrvatskog knjižničarskog društva

4. Prilikom odabira, najčešće obraćate pažnju na:

- a) autora
- b) tekst
- c) ilustratora
- d) ilustraciju
- e) izdavača
- f) ništa od navedenog

5. Navedite tri omiljene djetetove slikovnice:

6. Navedite slikovnicu koja se djetetu nije svidjela:

7. Navedite slikovnicu koja je po Vašem mišljenju kvalitetna:

8. Navedite slikovnicu koja je po Vašem mišljenju nekvalitetna:

9. Ocijenite ponudu slikovnica u Vašoj mjesnoj knjižnici:

- a) loša
- b) dobra
- c) vrlo dobra
- d) odlična